

A.4.192./ii.187. A jellemről szóló tanítóbeszéd (Tḥāna sutta)

– Szerzetesek, négy körülményből négy (másik) körülményt lehet megismerni. Mi ez a négy?

(1) Ha együtt élünk valakivel, megismerhetők az erényei, de csak hosszú idő után, nem rövid idő után, éles figyelemmel, nem figyelmetlenül, a bölcs ember, nem az ostoba által.

(2) Ha kapcsolatban állunk vele, megismerhető tisztessége, de csak hosszú idő után, nem rövid idő után, éles figyelemmel, nem figyelmetlenül, a bölcs ember, nem az ostoba által.

(3) Balszerencse idején ismerhető meg egy ember állhatatossága, de csak hosszú idő után, nem rövid idő után, éles figyelemmel, nem figyelmetlenül, a bölcs ember, nem az ostoba által.

(4) Beszélgetés során ismerhető meg egy ember bölcsessége, de csak hosszú idő után, nem rövid idő után, éles figyelemmel, nem figyelmetlenül, a bölcs ember, nem az ostoba által.

Azt mondják: „ha együtt élünk valakivel, megismerhetők az erényei, de csak hosszú idő után, nem rövid idő után, éles figyelemmel, nem figyelmetlenül, a bölcs ember, nem az ostoba által.” Minek alapján mondják ezt?

Ezúttal, szerzetesek, ha együtt élünk valakivel, így ismerjük meg: ennek az embernek a cselekedetei az erények terén hosszú ideje gyöngeségeket, hibákat, szennyeződéseket és fogyatékoságokat mutatnak, tetteiben és viselkedésében erkölcsi következetlenségek tapasztalhatók. Ez az ember erkölcstelen, nem erényes.

De egy másik esetben, ha együtt élünk valakivel, így ismerjük meg: ennek az embernek a cselekedetei az erények terén hosszú ideje nem mutatnak gyöngeségeket, hibákat, szennyeződéseket és fogyatékoságokat, tetteiben és viselkedésében erkölcsi következetesség tapasztalható. Ez az ember nem erkölcstelen, hanem erényes.

Továbbá azt mondják: „ha kapcsolatban állunk vele, megismerhető tisztessége, de csak hosszú idő után, nem rövid idő után, éles figyelemmel, nem figyelmetlenül, a bölcs ember, nem az ostoba által.” Minek alapján mondják ezt?

Ezúttal, szerzetesek, ha kapcsolatban állunk valakivel, így ismerjük meg: ez az ember másféleképpen viselkedik akkor, ha egy emberrel van dolga, mint ha két, három vagy több emberrel van dolga. Korábbi viselkedése eltér későbbi viselkedésétől. Ennek az embernek a viselkedése tisztességtelen, nem tisztességes.

Egy másik esetben, ha kapcsolatban állunk valakivel, így ismerjük meg: ez az ember ugyanúgy viselkedik akkor, ha egy emberrel van dolga, mint ha két, három vagy több emberrel van dolga. Korábbi viselkedése nem tér el későbbi viselkedésétől. Ennek az embernek a viselkedése tisztességes, nem tisztességtelen.

Továbbá azt mondják: „balszerencse idején ismerhető meg egy ember állhatatossága, de csak hosszú idő után, nem rövid idő után, éles figyelemmel, nem figyelmetlenül, a bölcs ember, nem az ostoba által.” Minek alapján mondják ezt?

Ezúttal, szerzetesek, valakit rokonai, javai vagy egészsége elvesztése sújt, mégsem mérlegeli így: „Ilyen az élet e világon, ilyen az egyéniség magunkra vétele. Amikor e világon élünk, és magunkra vesszük az egyéniséget, e nyolc világi körülmény forgatja a világot, és a világ e nyolc világi körülmény körül forog, nevezetesen a nyereség és veszteség, rosszhír és hírnév, szidalom és dicséret, öröm és fájdalom körül.” Így amikor rokonai, javai vagy egészsége elvesztése sújtja, szomorkodik és nyögdécsel, siránkozik, és mellét verve zokog, és zavarodottá válik.

Más ember, akit rokonai, javai vagy egészsége elvesztése sújt, így mérlegeli: „Ilyen az élet e világon, ilyen az egyéniség magunkra vétele. Amikor e világon élünk, és magunkra vesszük az egyéniséget, e nyolc világi körülmény forgatja a világot, és a világ e nyolc világi körülmény körül forog, nevezetesen a nyereség és veszteség, rosszhír és hírnév, szidalom és dicséret, öröm és fájdalom körül.” Így amikor rokonai, javai vagy egészsége elvesztése sújtja, nem szomorkodik és nyögdécsel, nem siránkozik és zokog mellét verve, és nem válik zavarodottá.

Ennek alapján mondják azt: balszerencse idején ismerhető meg egy ember állhatatossága, de csak hosszú idő után, nem rövid idő után, éles figyelemmel, nem figyelmetlenül, a bölcs ember, nem az ostoba által.

Továbbá azt mondják: „beszélgetés során ismerhető meg egy ember bölcsessége, de csak hosszú idő után, nem rövid idő után, éles figyelemmel, nem figyelmetlenül, a bölcs ember, nem az ostoba által.” Minek alapján mondják ezt?

Ezúttal, szerzetesek, egy emberrel beszélgetve az ember rájön: abból ítélve, ahogyan ez az ember felvet, megszövegez és feltesz egy kérdést, ez egy ostoba ember, nem bölcs. Hogy miért? Nem szól olyan szavakat, amelyek mélyek, megnyugtatóak, emelkedettek, túllépnek a hétköznapi okoskodás határain, finomak, amit a bölcsek értenek. Ha a Tanról beszél, nem képes elmagyarázni, megtanítani, leírni, megalapozni, felfedni, elemezni és kifejteni a jelentését, sem röviden, sem részleteiben. Ostoba ember ez, nem bölcs.

Éppen úgy, szerzetesek, mintha egy élesszemű ember, egy tó partján állva látna egy kis halat kibukkanni, és azt gondolná: a kibukkanásából, az általa vetett hullámokból és a sebességéből ítélve ez kis hal, nem nagy - hasonlóképpen egy emberrel beszélgetve, abból ítélve, ahogyan ez az ember felvet, megszövegez és feltesz egy kérdést, az ember rájön: ez ostoba ember, nem bölcs.

Egy másik esetben egy emberrel beszélgetve az ember rájön: abból ítélve, ahogyan ez az ember felvet, megszövegez és feltesz egy kérdést, ez egy bölcs ember, nem ostoba. Hogy miért? Olyan szavakat szól, amelyek mélyek, megnyugtatóak, emelkedettek, túllépnek a hétköznapi okoskodás határain, finomak, amit a bölcsek értenek. Ha a Tanról beszél, képes elmagyarázni, megtanítani, leírni, megalapozni, felfedni, elemezni és kifejteni a jelentését, úgy röviden, mint részleteiben. Bölcs ember ez, nem ostoba.

Éppen úgy, szerzetesek, mintha egy élesszemű ember, egy tó partján állva látna egy nagy halat kibukkanni, és azt gondolná: a kibukkanásából, az általa vetett hullámokból és a sebességéből ítélve ez nagy hal, nem kicsi - hasonlóképpen egy emberrel beszélgetve, abból ítélve, ahogyan ez az ember felvet, megszövegez és feltesz egy kérdést, az ember rájön: ez bölcs ember, nem ostoba.

Ennek alapján mondják azt: beszélgetés során ismerhető meg egy ember bölcsessége, de csak hosszú idő után, nem rövid idő után, éles figyelemmel, nem figyelmetlenül, a bölcs ember, nem az ostoba által.

Szerzetesek, ez az a négy körülmény, amit négy (másik) körülményből lehet megismerni.